

Vlaams
Parlement

stuk **686** (2010-2011) – Nr. 2
ingediend op 18 februari 2011 (2010-2011)

Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014

ingediend onder de coördinatie van de heer Jo Vandeurzen,
Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Verslag

namens de Commissie voor Welzijn,
Volksgezondheid, Gezin en Armoedebelid
uitgebracht door de dames Vera Van der Borght en Veerle Heeren

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Tom Dehaene.

Vaste leden:

de heer Tom Dehaene, de dames Cindy Franssen, Vera Jans, Katrien Schryvers;
mevrouw Marijke Dillen, de heren Felix Strackx, Erik Tack;
de heer Peter Gysbrechts, mevrouw Vera Van der Borght;
de heer John Crombez, mevrouw Mia De Vits;
de dames Lies Jans, Helga Stevens;
mevrouw Ulla Werbrouck;
mevrouw Mieke Vogels.

Plaatsvervangers:

de dames Sonja Claes, Griet Coppé, Kathleen Helsen, Tinne Rombouts;
de dames Gerda Van Steenberge, Linda Vissers, de heer Wim Wienen;
de dames Gwenny De Vroe, Lydia Peeters;
mevrouw Else De Wachter, de heer Bart Van Malderen;
de dames Danielle Godderis-T'Jonck, Goedele Vermeiren;
de heer Jurgen Verstrepen;
de heer Bart Caron.

Stukken in het dossier:

686 (2010-2011) – Nr. 1: Beleidsplan

INHOUD

I. Toelichting door de heer Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	4
1. Doel	4
2. Situering.....	4
3. Basisprincipes.....	4
4. Thema's, subdoelstellingen en acties	4
4.1. Informatie, inspraak en participatie	4
4.2. Armoede en sociale uitsluiting.....	5
4.3. Diversiteit en discriminatie	5
4.4. Gezondheid, sport en welzijn.....	5
4.5. Actief en productief ouder worden.....	5
4.6. Wonen en energie.....	6
4.7. Mobiliteit, toegankelijkheid en veiligheid	6
4.8. Cultuur, verenigingsleven, levenslang leren, toerisme en media.....	6
5. Campagne 'Generatie Nu – Jong van hart'	6
II. Bespreking	6
Gebruikte afkortingen	16

Op dinsdag 11 januari 2011 besprak de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebeleid het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014. De leden van de Commissie voor Woonbeleid, Stedelijk Beleid en Energie werden uitgenodigd om aan deze bespreking deel te nemen.

I. TOELICHTING DOOR DE HEER JO VANDEURZEN, VLAAMS MINISTER VAN WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID EN GEZIN

1. Doel

Het decreet van 30 april 2004 houdende de stimulering van een inclusief Vlaams ouderenbeleid en de beleidsparticipatie van ouderen, duidt de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin aan als coördinerend minister voor het ouderenbeleid.

Het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014 beantwoordt de vraag wat het betekent om ouder te worden in Vlaanderen. Het plan (1) bevat een visie op ouderen en op hun plaats in de (toekomstige) samenleving, en (2) beklemtoont het belang van hun betrokkenheid.

2. Situering

Het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014 is een meerjarenplan. Langetermijnplannen hebben niet de eigenschap concreet te zijn. Het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014 heeft betrekking op alle Vlaamse beleidsdomeinen, en vertoont raakvlakken met beleidsdomeinen van andere bestuurlijke niveaus.

Bij de opmaak van het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014 werden de ouderen zelf betrokken. Aan het plan is een consultatieronde voorafgegaan met de Vlaamse Ouderenraad, de Brusselse en provinciale ouderenraden, organisaties van ouderen en vijf lokale ouderenraden. Na toetsing op interkabinettenwerkgroepen, heeft de Vlaamse Ouderenraad het plan van commentaar voorzien. De Vlaamse Regering heeft het plan goedgekeurd op 24 september 2010. De senioren vragen uitdrukkelijk het Vlaams Ouderenbeleidsplan niet uitsluitend te bespreken in de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebeleid.

Er loopt een imagocampagne met als slogan: ‘Generatie Nu – Jong van hart’. Die campagne schetst een hedendaags beeld van de senior in de samenleving. Tijdens de inspraakrondes zetten senioren zich constant af tegen het beeld van de senior als zorgbehoevende in een vergrijzende samenleving. De minister neemt elke gelegenheid te baat om te benadrukken dat dit beeld van de senioren niet strookt met de werkelijkheid.

3. Basisprincipes

Het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014 beschrijft (1) de basisvoorwaarden om de toegang van elke senior tot de economische, sociale en culturele rechten te waarborgen, (2) hoe discriminatie en sociale uitsluiting op basis van leeftijd kunnen worden voorkomen, verminderd en opgelost, (3) hoe senioren kunnen deelnemen aan het uitstippelen, uitwerken en evalueren van het beleid en (4) hoe te komen tot een inclusief, gecoördineerd en samenhangend beleid.

4. Thema's, subdoelstellingen en acties

Het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014 is opgebouwd rond acht thema's of algemene doelstellingen, 189 concretere subdoelstellingen en 257 acties.

4.1. Informatie, inspraak en participatie

Ouderen kunnen pas volwaardig aan de samenleving participeren als ze voldoende geïnformeerd zijn. Informatie moet geordend worden en op maat aangeboden. De participatie

en inspraak van ouderen aan de besluitvormingsprocessen moet worden gestimuleerd om het maatschappelijk draagvlak te verstevigen.

Doelstellingen en acties houden verband met de kennis van sociale rechten, zoals de participatie van ouderen aan het lokaal ouderenbeleid en inspraak in thuiszorg en residentiële ouderenzorg met het oog op vraaggerichte zorg.

4.2. *Armoede en sociale uitsluiting*

Om een waardig en onafhankelijk leven te leiden, is een minimum aan financiële middelen noodzakelijk. In dit verband wordt werk gemaakt van een basisdecreet Sociale Bescherming en van de maximumfactuur in de thuiszorg. In een latere fase worden de kosten in de residentiële ouderenzorg begrensd. Een ander belangrijk instrument wordt de basishospitalisatieverzekering. Woonzorgvoorzieningen moeten binnen het bereik worden gebracht van ouderen in armoede. Voorts moet de schuldbemiddeling worden aangepakt.

4.3. *Diversiteit en discriminatie*

De ouderengroep is geen homogene groep, en wordt gekenmerkt door grote verschillen in opvoeding, sociale achtergrond, seksuele geaardheid, religie, gezinssamenstelling, inkomen, gezondheid, leefstijl enzovoort. Ouderen staan op zelfredzaamheid: ze willen hun leven in eigen handen houden en bijvoorbeeld hun zorg zelf organiseren. Bij de uitbouw van het toekomstige zorgaanbod, moet dat als fundamenteel uitgangspunt gelden.

De Vlaamse samenleving moet zich openstellen voor alle ouderen. Ze moet interculturalisering stimuleren en discriminatie op grond van leeftijd, etnische afkomst, seksuele voorkeur of gender bestrijden.

De discriminatiemeldpunten zullen zich op ouderen toespitsen. Er komt een tweejaarlijks verslag over leeftijdsdiscriminatie. Er moet worden nagedacht over de (budgettaire) impact van leeftijdsgrenzen op het aanbod voor personen met een handicap. De toegankelijkheid voor etnisch-culturele minderheden blijft een pijnpunt. Ouderenmisbehandeling moet onder de aandacht worden gehouden.

4.4. *Gezondheid, sport en welzijn*

Gezondheid is voor iedereen belangrijk om zijn autonomie te bewaren en om kwaliteitsvol te leven. Het zorgaanbod moet inspelen op lichamelijke, psychische en sociale behoeften van de senioren. Daarbij staan de volgende principes voorop: zelfredzaamheid staat centraal, voorrang geven aan de meest kwetsbaren en zolang mogelijk in de vertrouwde thuisomgeving blijven.

De gezondheidsdoelstellingen ‘Voeding en Beweging’ zijn niet zonder belang voor de doelgroep. Andere belangrijke aandachtspunten zijn seniorensport, preventie van infectieziektes en geneesmiddelengebruik, een goed aanbod van woonzorgvoorzieningen, aandacht voor ouderen in de geestelijke gezondheidszorg, hulpverlening voor ouder wordende personen met een handicap en ten slotte dementie, palliatie en de thematiek levenseinde.

4.5. *Actief en productief ouder worden*

Ouderen zijn actief. Ze nemen allerlei rollen op en vervullen op die manier een belangrijke maatschappelijke functie. Van belang voor de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebeleid zijn bijvoorbeeld mantelzorg en vrijwilligerswerk.

Vlaanderen moet de rol die ouderen vervullen erkennen en waarderen door bijvoorbeeld aandacht te schenken aan productief ouder worden: de expertise van ouderen moet een plaats krijgen in de samenleving.

4.6. *Wonen en energie*

Naarmate iemand ouder wordt, is hij/zij in toenemende mate aangewezen op de directe leefomgeving. Dat veronderstelt aandacht voor duurzaam, betaalbaar, kwaliteitsvol en aangepast wonen. Belangrijk in dit verband zijn woonpremies, het Huurbesluit, woning-aanpassingen, de toegankelijkheid van de publieke ruimte, de aantrekkelijkheid van stedelijke kernen voor jong en oud, en ouderen overtuigen energiebesparende maatregelen te nemen.

4.7. *Mobiliteit, toegankelijkheid en veiligheid*

Om te kunnen deelnemen aan de samenleving, is het absoluut noodzakelijk dat iemand zich kan verplaatsen. Vandaar het belang van een toegankelijke en veilige omgeving, en vervoersmogelijkheden voor minder mobiele medeburgers. Daartoe moet het vervoer van en naar voorzieningen beter. De Lijn moet werken aan de toegankelijkheid van voertuigen en haltes. Gevaarlijke verkeerspunten moeten aangepakt worden met aandacht voor de zwakke weggebruiker.

4.8. *Cultuur, verenigingsleven, levenslang leren, toerisme en media*

Deelname aan cultuur en aan het verenigingsleven zijn hefboomen voor deelname aan de samenleving. De samenleving verandert snel, en daarom wordt geïnvesteerd in levenslang en levensbreed leren opdat ouderen kunnen bijblijven. De media worden aangemoedigd om bij te dragen tot een genuanceerde beeldvorming over ouderen.

Belangrijke actiepunten zijn onder meer het verenigingsleven ondersteunen, culturele competenties stimuleren, inzetten op levenslang leren door acties in lokale bibliotheken, een toegankelijk reisaanbod uitbouwen, en een kenniscentrum Mediawijsheid oprichten dat sensibiliseert over specifieke noden van doelgroepen zoals ouderen.

5. *Campagne ‘Generatie Nu – Jong van hart’*

De campagne ‘Generatie Nu – Jong van hart’ vat de kern samen van wat ouderen willen aangeven. De senioren rekenen op de Vlaamse overheid, en zijn er tegelijk van overtuigd dat zij veel kunnen betekenen voor de Vlaamse samenleving. Senioren zijn bereid actief deel te nemen aan het verenigingsleven en adviesorganen, kunnen een taak vervullen om vereenzaming en isolement te doorbreken, dragen bij tot het collectieve geheugen door kennis en expertise over te dragen, dragen bij tot de positieve beeldvorming door in te spelen op media en cultuur, zijn bereid blijvende levens- en kennisverrijking waar te maken volgens het principe van levenslang leren, beschouwen zichzelf als kritische consumenten en dragen het idee van de (inter)generationele solidariteit uit.

In de campagne ‘Generatie Nu – Jong van hart’ worden deze taken geaccentueerd. Het is meteen ook de boodschap die het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014 uitdraagt door een generatie ouderen te ondersteunen die ten volle in het leven staat door een actieve rol te spelen en zich betrokken te voelen. Vlaanderen zal de waarde en de kracht van ouderen waarderen en honoreren.

II. BESPREKING

Mevrouw *Vera Van der Borgh*t had meer verwacht van het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014. Het bevat niets dat niet reeds eerder werd aangekondigd in bijvoorbeeld het Vlaams regeerakkoord. Gezien de grote uitdagingen waarvoor de vergrijzing onze maatschappij plaatst, had ze een concreter en minder voorwaardelijke aanzet verwacht, wat volgens de spreker beaamd wordt door de minister in zijn toelichting.

Het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014 is geschreven op maat van de actieve oudere, terwijl de doelgroep in wezen uit twee grote deelgroepen bestaat: de actieve medior en de

oudere die zorg nodig heeft. Doelstellingen als toerisme en cultuur zijn op maat van de bruggepensioneerde 55-plusser. Hoewel ouderen zich afzetten tegen het imago van zorgbehoevende, kan men volgens de spreekster niet ontkennen dat er veel zwaar zorgbehoevende ouderen zijn.

Het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014 verduidelijkt niet hoe de vergrijzing zal worden aangepakt. Het plan zegt amper iets over de uitbreiding van het zorgaanbod en de budgettaire consequenties daarvan. Er wordt alleen maar verwezen naar het urencontingent van de thuiszorg en de thuiszorgondersteunende diensten. De spreekster verwachtte zich aan een lijst concrete maatregelen voor de actieve, minder actieve en zorgbehoevende senioren. De spreekster vraagt bijvoorbeeld hoeveel rvt-bedden er bij zullen komen. De verwachte toename van het aantal ouderen de komende 30 jaar is berekend.

Het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014 bewandelt reeds eerder betreden paden en streeft onvoldoende naar een nieuwe aanpak. Zo vraagt de spreekster zich af waarom het plan geen passage bevat over infrastructuursubsidies, zeker nadat Zorgnet Vlaanderen te kennen heeft gegeven de voorkeur te geven aan een rechtstreekse tegemoetkoming aan ouderen boven infrastructuursubsidies. Mevrouw Vera Van der Borght pleit voor een efficiënter inzet van de infrastructuurmiddelen.

Aangezien de minister in zijn toelichting terecht zegt dat de oudere het heft zelf in handen wil nemen, betreurt de spreekster dat het plan zelfs geen aanzet geeft tot een discussie over de vraag hoe dat georganiseerd kan worden. Dit plan had een opportuniteit moeten zijn om dit debat ten gronde te voeren.

Het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014 verduidelijkt onvoldoende hoe dementie aangepakt zal worden. Er wordt verwezen naar de thuiszorg, maar de vraag is of de zogenaamde sandwichgeneratie in staat is om demente ouderen thuis te verzorgen. Steeds minder ouderen wonen in bij hun kinderen. Een plaats vinden voor een dementerende oudere in een woonzorgcentrum is evenmin voor de hand liggend. De spreekster twijfelt of inzetten op thuiszorg realistisch is. Het aantal mantelzorgers zal alleen maar afnemen, mede als gevolg van de terechte vraag om langer aan het werk te blijven.

Mevrouw Vera Van der Borght staat achter het principe dat elke afhankelijke oudere persoon het recht behoudt om te kiezen voor zijn/haar manier van leven.

In de algemene omgevingsanalyse wordt toegegeven dat de vergrijzing zal leiden tot een gestegen vraag naar collectieve woonvormen en thuiszorg. De spreekster mist een duidelijke beleidslijn voor de vraag naar collectieve woonvormen. De kosten van de vergrijzing zijn berekend en bekend. Het plan geeft niet aan hoe het beleid zal omgaan met de spectaculaire stijging.

In 2009 had zowat 90 percent van de steden en gemeenten een ouderenadviesraad. Daartegenover staat de gebrekkige betrokkenheid van ouderen bij de voorbereiding van het lokaalsociaalbeleidsplan, terwijl dat decretaal vereist wordt. De spreekster vraagt hoe de minister dat zal bewerkstelligen.

Mevrouw Vera Van der Borght twijfelt aan het nut om alle 60-plussers de 60-plusgids te bezorgen. Wanneer iemand geconfronteerd wordt met een probleem, gaat hij op zoek naar informatie. Op zulke momenten is het belangrijk dat informatie snel beschikbaar is. Daarom moet deze gids wel beschikbaar zijn in het Sociaal Huis, het OCMW of bij de huisarts. In dit verband wijst de spreekster op het belang van objectieve informatie. Het kan niet de bedoeling zijn dat de gids op één welbepaald zorgtype oriënteert.

Het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014 kondigt aan dat vaker een beroep zal worden gedaan op de Vlaamse Ouderenraad als adviesraad. De spreekster vraagt dit nader te duiden.

Omdat de pensioenen – zeker die van zelfstandigen – laag zijn, prijst de spreekster zich gelukkig met de Vlaamse zorgverzekering. Ze is ingenomen met de automatische indexering van bijdragen en uitkeringen.

Mevrouw Vera Van der Borgh t vraagt of de minister een idee kan geven van de verwachte kosten van de maximumfactuur in de thuiszorg, de begrenzing van de rustoordkosten en de basishospitalisatieverzekering.

De spreekster mist in het plan een aanzet tot kostenbewust reglementeren. Ze vraagt een onderzoek naar de reden waarom Vlaamse woonzorgcentra duurder zijn dan Waalse. Ze pleit voor een kostentoets: alvorens de Vlaamse overheid een maatregel treft waaraan een ouderenvoorziening moet voldoen, moet ze de meerwaarde ervan berekenen en de impact ervan op de prijs van het rustoordverblijf.

Het plan zegt weinig over euthanasie en over de verplichting van een rusthuis om de wensen van ouderen te respecteren. Elk woonzorgcentrum zou in zijn huishoudelijk reglement moeten aangeven hoe het omgaat met euthanasie.

Grootouders flexibele werkuren geven zodat ze op hun kleinkinderen kunnen passen, is een brug te ver voor mevrouw Vera Van der Borgh t. Vijftigplussers overtuigen langer te werken, is een uitdaging. De spreekster kijkt in dat verband uit naar de voorstellen van de ambassadeur Zorgberoepen, mevrouw Eleonora Holtzer.

In tegenstelling tot mevrouw Van der Borgh t vindt mevrouw *Griet Coppé* het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014 een goed plan. Het belang van een Vlaams Ouderenbeleidsplan als schakel in een inclusief, gecoördineerd en samenhangend beleid mag en kan zelfs niet onderschat worden. Langer leven vraagt een geïntegreerde langetermijnvisie.

Een omvattende aanpak, domeindoorkruisend en hopen op diverse kruisbestuivingen bewijst dat een coördinerend minister niet overbodig is. De aanwezigheid en denkpistes vanuit de verschillende beleidsterreinen, ondanks een wellicht soms moeizame opbouw binnen de administratie, is van belang, alleen maar omdat de denkoefening overal gemaakt wordt. Namens haar fractie feliciteert de spreekster de minister met zijn plan, dat haar zal inspireren om het leven van senioren in onze samenleving op volle waarde te schatten en volle waarde te geven.

Mevrouw Griet Coppé is ingenomen met de consultatie van de ouderen zelf, zowel in de Vlaamse Ouderenraad alsook via de provincies met een grote aanwezigheid van de lokale ouderraden. De provincies bewezen hun rol als ondersteuning en coördinatie. Positief is ook de nadruk op de diversiteit binnen de seniorengroep. In het kader van de federale onderhandelingen onderstreept de spreekster haar bezorgdheid over de regionalisering van de ouderenzorg.

De spreekster wil van de coördinerende minister vernemen over welke instrumenten hij beschikt. Hoe wordt de implementatie van dit plan gevolgd? Is er gedacht aan een ouderentoets? Inclusief beleid vraagt ook opvolging en evaluatie. Over de voortgang hierover laat het plan iedereen in het ongewisse. Nog in dit verband lijkt het aangewezen en zinvol het decreet van 30 april 2004 houdende de stimulering van een inclusief Vlaams ouderenbeleid en de beleidsparticipatie van ouderen anders in te vullen of te wijzigen.

Vervolgens gaat de spreekster in op een aantal waardevolle thema's. Ten eerste is er de zorg die ouderen zelf moeten dragen. Wie diverse hoofdstukken uit het plan samen bekijkt, merkt een enorme druk op de leeftijdscategorie van 59 tot 70 jaar. Zij worden de mantelzorgers voor hun hoogbejaarde schoon(ouders), zij worden aangesproken als kinderoppas, er is de druk om langer te blijven werken, ze worden verondersteld zich voortdurend bij te scholen, en er is de persoonlijke zorg voor hun gezondheid en conditie. De vraag rijst hoe

de minister deze diverse verwachtingen ziet rijmen in één beleid dat vooral het welzijn van de senioren voor ogen heeft. Het kan niet de bedoeling zijn dat dit beleid tot een ‘gender-split’ leidt: de mannelijke senior blijft werken en de vrouwelijke senior ontfermt zich over kleinkinderen en (schoon)ouders.

Ten tweede ziet de spreker mobiliteit en toegankelijkheid als noodzakelijke voorwaarde voor participatie. Mobiliteit voor net iets mindermobiele senioren blijft een heikel punt. Dat een senior minstens twee uur nodig heeft om van Kortemark in het Stedelijk Ziekenhuis van Roeselare te geraken met het openbaar vervoer, roept vragen op. Er is behoefte aan een grootschalig aanbod van kleinschalig vervoer van deur tot deur, op zijn minst binnen een route die de diverse zorgattractiepunten verbindt. Initiatieven als de mindermobielen centrale zijn een druppel op een hete plaat. Ze zijn goed voor een beperkte lokale oplossing, maar worden vooral gebruikt door een beperkte groep van mensen.

Ten derde is de spreker van oordeel dat levenslang wonen en levensbestendig (ver-) bouwen de norm moeten worden bij elke nieuwbouw of verbouwing. De sector van de sociale woningen vervult een voortrekkersrol. Het Vlaams Expertisecentrum Wonen moet 55-plussers de nodige knowhow geven als ze beslissen hun woning aan te passen met het oog op levenslang wonen.

Ten vierde is er de verborgen zorgafhankelijkheid, voornamelijk in plattelandsgebieden. Het zijn vooral (vrouwelijke) hoogbejaarden die een hoog risico op armoede lopen. Als deze vrouwen bovendien niet centraal in zorgzones wonen en nog in de eigen woning leven, lopen ze zelfs het risico niet door de diverse zorgdienstverleningen opgepikt te worden. Over zorgafhankelijke senioren die geen zorgliënt zijn, zegt het plan weinig tot niets. De spreker wil vernemen hoe de minister dergelijke signalen zal capteren. Nog in dit verband wijst de spreker op het verontrustende aantal meldingen van ouderenmisbehandling in 2008: 502 meldingen. Ook hier is er behoefte aan een verdergaande verbreding, vereenvoudiging en verdieping van het zorgaanbod.

Ten vijfde wijst de spreker op de diversiteit van de senioren. Zoals terecht opgemerkt in het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014 zijn de senioren divers. De spreker dringt erop aan daarmee rekening te houden in de basisopleidingen of brugopleidingen voor verzorgenden. Wat we weten en meten, moet worden omgezet in een doorgedreven praktijkleer zodat zorg toegankelijker wordt.

Afrondend breekt de spreker een lans voor zorgethiek. Te vaak is er sprake van veelvuldig gebruik van antidepressiva, eenzaamheid enzovoort bij zorgafhankelijke senioren. Literatuur wijst aan dat veel zogenaamde depressies vooral te maken hebben met eenzaamheid en vervreemding na een verhuizing naar een woonzorgcentrum. Aandacht op de werkvloer voor het welzijn van de patiënt, gaat om de alerte benadering van de mens. Zorgethiek mag niet worden verengd tot ethisch management voor leidinggevenden in de zorgsector. Zorgethiek is voor alle werknemers in de brede zorgsector een belangrijke humane reflex.

De spreker besluit dat het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014 meer moet zijn dan een nieuwe papierstroom. Het plan moet zo snel mogelijk werkelijkheid worden. De spreker verzet zich tegen nieuwe nota's en metingen. De cijfers over de vergrijzing zijn bekend en veronderstellen snel, creatief en innovatief handelen.

Mevrouw *Mieke Vogels* vindt dat in het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014 weliswaar niets fouts staat, maar tegelijk niets nieuws. De doelstellingen zijn niet verrassend, niet concreet en niet meetbaar, waardoor het niet duidelijk is hoe de uitvoering van dit plan geëvalueerd zal worden.

De samenleving gaat volgens de spreker de verkeerde richting uit: er is enkel aandacht voor de categorie van de hardwerkende Vlamingen. Als het enkele dagen sneeuwt, schenken radio en televisie overloos veel aandacht aan de gevolgen daarvan voor automobilisten en toeristen die één nacht vastzitten in Zaventem. Dat bejaarden niet buiten durven te komen omdat vrijwel niemand zijn voetpad sneeuwvrij maakt, haalt de media niet. Ze vraagt zich luidop af of senioren boodschap hebben aan de talrijke verkeersberichten op de radio.

Dat er enkel oog is voor de categorie van de hardwerkende Vlamingen staat haaks op de demografische evolutie in een stad als Antwerpen. In 2020 zal één op drie Antwerpenaren jonger zijn dan 18 jaar en één op de drie ouder dan 65 jaar. Twee derde van de inwoners van een stad als Antwerpen behoort in 2020 niet tot de categorie van de hardwerkende Vlamingen. Twee derde van de inwoners heeft met andere woorden in de buurt van hun woning een omgeving nodig die hen toelaat elkaar te ontmoeten, te spelen enzovoort. De spreker heeft niet de indruk dat de samenleving daarmee begaan is. De nadruk op de regionale dienstencentra ten koste van de lokale is illustratief.

Het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014 heeft geen aandacht voor de relatie tussen het Vlaamse en het lokale niveau, dat ideaal geplaatst is om een ouderenbeleid te voeren. Het Vlaamse niveau zou lokale besturen die inzetten op zorg voor ouderen moeten stimuleren. Door het ontbreken van dat verband, ontbreekt alle regionale diversiteit. De leefomstandigheden van een broze oudere op het platteland, verschillen van die van een kwetsbare oudere in een provincie stad of in een grote stad.

In tegenstelling tot mevrouw Van der Borgh t vindt de spreker dat de sandwichgeneratie wel tijd moet krijgen om voor de kleinkinderen te zorgen.

Mevrouw *Veerle Heeren* is minder pessimistisch over het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014 dan mevrouw Van der Borgh t. De uitdaging zal zijn om een resultaatsverbintenis te koppelen aan de zaken die het plan naar voren schuift. Het is belangrijk dat binnen het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin wordt gezocht naar een manier om de uitvoering van dit plan driemaandelijks te monitoren zodat over vier jaar het gewenste resultaat van deze horizontale bevoegdheid wordt gehaald.

De spreker mist aandacht voor ruimtelijke ordening in het hoofdstuk over wonen en energie. Zelfs in grote steden zijn woonzorgzones belangrijk om toegankelijkheid te bevorderen.

Zowel in steden als op het platteland kwijnen veel ouderen weg in eenzaamheid. Ten aanzien van mevrouw Vogels benadrukt de spreker dat televisie hen helpt contact te houden met de buitenwereld. Mevrouw *Veerle Heeren* gelooft sterk in ICT. Dankzij de technologische evolutie zal het mogelijk zijn te communiceren met kinderen en kleinkinderen over de televisie. Het is verrassend hoeveel senioren actief zijn op Facebook. Overheid en private partners zijn in deze bondgenoten.

Een volgend aandachtspunt is levenslang wonen. Er is de Ontwerpgids Levenslang Wonen, maar ook de heer Keulen heeft als minister initiatieven genomen. Het is moeilijk om binnen de doelgroep duidelijke scheidingslijnen te trekken, en daarom is het belangrijk dat iedereen zijn gading vindt in het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014. Sommige senioren zijn op hun zestigste hulpbehoevend, terwijl anderen op hun negentigste nog heel actief zijn. Precies daarom moet men inzake levenslang wonen met incentives werken. Omdat brochures als informatiedrager beperkingen hebben, pleit de spreker ervoor om samen met het beleidsdomein Wonen werk te maken van een internettoepassing. Ook de regionale pers kan een rol vervullen. Het Belang van Limburg schenkt bijvoorbeeld aandacht aan alle doelgroepen. Regionale televisie is een belangrijke manier om informatie te verspreiden.

Mevrouw Veerle Heeren wijst op het belang van de moties van aanbeveling ingediend naar aanleiding van de Maatschappelijke beleidsnota Wonen en Zorg in Vlaanderen in 2020: Visie en aanbevelingen (*Parl. St.* VI. Parl. 2008-09, nr. 2208/1, 4 en 5). In de residentiële sector moet een onderscheid worden gemaakt tussen woonkosten en zorgkosten. Er zijn reeds kleine stappen gezet in die richting, maar in deze regeerperiode moet men verder durven te gaan. Het kan niet de bedoeling zijn dat Wonen en Welzijn als het ware één worden. Als het bevoegdheidsdomein Wonen initiatieven neemt die ook het beleidsdomein Welzijn aanbelangen, moeten de kosten worden gedeeld. Tachtig percent van de Vlamingen is eigenaar van zijn woning. Wie verhuist naar een woonzorgcentrum, krijgt de indruk dat de woonkosten verdwijnen omdat hij/zij enkel een ligdagprijs betaalt, terwijl die ook huurkosten bevat. De uitdaging voor de beleidsdomeinen Wonen en Welzijn is om de financiering te verfijnen.

Steden en gemeenten vormen het laagste maar het meest toegankelijke bestuursniveau. De lokale overheid is volgens mevrouw Veerle Heeren een belangrijke partner om het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014 te realiseren. Mede door een gebrek aan gegevens, zijn niet alle steden en gemeenten zich daarvan bewust. Ze raadt de minister aan nog voor de lokale verkiezingen van 2012 na te gaan hoe steden en gemeenten geresponsabiliseerd kunnen worden.

Mevrouw *Lies Jans* is tevreden dat er een Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014 is. Het plan bevat enkel bepalingen die ook in andere beleidsdocumenten terug te vinden zijn, maar dat wijst volgens de spreker op een consequent beleid: het plan trekt de lijnen door die van in het begin van de regeerperiode zijn getekend. Lovenswaardig is ook dat het plan alle beleidssectoren omvat.

Het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014 bouwt voort op een aantal belangrijke uitgangspunten: het vernieuwd sociaal beleid, de uitbreiding van de thuiszorgondersteunende diensten en het urencontingent in de gezinszorg, en de uitbreiding van de lokale dienstencentra. Gezien de budgettaire context, vraagt de spreker welke doelstellingen prioritair zijn. Om een en ander te kunnen opvolgen, is een duidelijke timing nodig. Dit plan is een aanzet. De details moeten de komende jaren besproken worden.

Mevrouw *Lies Jans* is tevreden dat het plan uitdrukkelijk de automatische toekenning van rechten vermeldt. Dit belangrijke instrument in de strijd tegen armoede, is essentieel voor de brede groep van senioren aangezien minstens een deel van de doelgroep met mobiliteitsbeperkingen kampt.

Mevrouw *Patricia De Waele* waarschuwt tegen het al te ijverig in goede banen leiden van het vernieuwde woonpatroon voor ouderen. Niet voor elk soort senior moet een ander woontype in het leven worden geroepen. Ouderen moeten zelf kunnen beslissen over de manier waarop ze willen leven. Wel is het zo dat eenmaal iemand met een zorgbehoefte kampt, hij/zij gemakkelijker naar de stadskern verhuist om in de buurt van alle mogelijke voorzieningen te wonen en om met leeftijdsgenoten in contact te komen. Woningeigenaars die zorgbehoevend worden, zijn vanwege talrijke lasten bereid in een huursysteem te stappen, vaak met een successieplanning in het achterhoofd. Wie het woonbeleid en het ouderenbeleid op elkaar wil afstemmen, zal daar ook de ministers van Financiën, Ruimtelijke Ordening en Binnenlands Bestuur bij moeten betrekken.

Het succes van de kangoeroewoning is beperkt vanwege belemmeringen op het vlak van Ruimtelijke Ordening en Binnenlands Bestuur. Het geloof van mevrouw *Patricia De Waele* in kangoeroewonen blijft evenwel overeind. Ouderen en jongeren laten samenwonen biedt beide partijen voordelen. Dit woonpatroon verdient alle kansen.

De spreker pleit voor een betere successieplanning. Elke senior die een appeltje voor de dorst heeft, heeft liever niet dat de overheid daar na zijn dood een al te groot grantje

van meepikt. Huiseigenaars die zich tot een OCMW richten, kunnen vaak niet op bijstand rekenen. Wie geen huiseigenaar is maar veel spaarcenten heeft, wel.

De heer *John Crombez* vindt de aandacht voor armoede onder ouderen terecht, mede gezien de talrijke facetten ervan. Armoede onder ouderen kan heel steekgebonden zijn. Zo is het aantal arme ouderen in bepaalde streken te verklaren door het aantal arme landbouwers.

In het licht van de vraag om de uitvoering van dit plan op te volgen, wijst de spreker op het belang van de betaalbaarheid van wonen. Veel ouderen wonen nog in hun eigen woningen. Het is de bedoeling om de kosten voor de woonzorgcentra te begrenzen op het niveau van het inkomen. Essentieel daarin wordt de definitie van 'kosten' en van 'inkomen'. Daarnaast is er een link met de manier waarop woonzorgcentra in de toekomst gepland zullen worden. Er is de vraag hoeveel voorzieningen nodig zijn. Bepaalde voorzieningen zijn indertijd gebouwd met het oog op een bepaalde leeftijd en zorgbehoefte, waardoor het niet steeds meer lukt om in dezelfde residentiële voorziening te blijven wonen. De spreker vindt het belangrijk dat de commissie zich op regelmatige basis kan buigen over de voortgang van de kostenbegrenzing in woonzorgcentra.

De reden om de eigen woning te verlaten ligt niet zozeer in het feit dat die woning niet meer aangepast is aan de behoeften van ouderen, maar wel in het feit dat ze herhaaldelijk vallen met alle gevolgen van dien. In dat opzicht speelt valpreventie een essentiële rol. Talrijke technologische ontwikkelingen maken interactie van op afstand eenvoudiger. Als ouderen langer thuis kunnen wonen dankzij valpreventie, zal dat een gevolg hebben voor de toekomstige behoefte aan woonzorgcentra. De centrale vraag is hoe valpreventie geïmplementeerd kan worden zodat het aantal (fatale) valpartijen maximaal afneemt.

Ouderen voelen zich vooral in het verkeer onveilig. Het is belangrijk dat beleidsmakers zich daar bewust van worden, zoals men indertijd bewust is geraakt van de gevaren die fietsers lopen in het verkeer.

De heer *Tom Dehaene* feliciteert de minister met zijn Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014, waaraan intensief is gewerkt in overleg met de sector. Dankzij het overleg kan het plan op de nodige steun van de sector rekenen. Dat het plan weinig nieuwe elementen bevat, noemt de spreker logisch. Het plan vormt een kader dat in andere plannen gepreciseerd zal worden. Hij verwijst naar het Dementieplan Vlaanderen 2010-2014.

Het plan verwijst naar de bestaande premies voor woningaanpassingen. De regionale dienstencentra worden ingeschakeld om de woningaanpassingen uit te voeren waardoor bewoners niet langer zelf op zoek moeten naar een aannemer. Dat blijkt in de praktijk een belangrijke meerwaarde te zijn. De heer Tom Dehaene is van oordeel dat de doelgroep, die wordt afgelijnd op basis van inkomen en kadastraal inkomen, vergroot moet worden. Aangezien tegen 2030 één derde van alle woningen bewoond zal zijn door een 60-plusser, is het belangrijk dat zo veel mogelijk woningen levenslang bewoonbaar zijn.

Het is daarnaast niet onbelangrijk dat twintigers die een woning willen bouwen, nu al informatie krijgen over hoe ze hun woning, zonder al te grote bouwkosten, levenslang bewoonbaar kunnen maken. Naast de architecten kunnen de lokale besturen daar een belangrijke rol in spelen.

Personenalarmsystemen hebben hun degelijkheid al bewezen. De snelle technologische evolutie moet gebruikt worden. Er moet nagedacht worden over de nieuwe generatie van personenalarmsystemen. Er wordt geregeld gediscussieerd over de manier waarop nieuwe technologie gebruikt kan worden om te vermijden dat dementerenden uit hun woning verdwijnen. Het is de overtuiging van de spreker dat een goed gebruik van nieuwe technologie

het comfort van de dementerende senior zal verhogen. Vlaanderen moet durven te investeren in dergelijke technologie. Flanders' Care kan daartoe de nodige impulsen geven.

Minister *Jo Vandeurzen* dankt eerst en vooral voor alle suggesties. Hij start zijn antwoord met de vragen en opmerkingen over opvolging. In elk beleidsdomein is een aandachtsambtenaar aangesteld. Er komt een jaarlijks rapport. Het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin zal daarvan de trekker zijn. Daarnaast wordt werk gemaakt van meetbare indicatoren.

Het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014 neemt in de eerste plaats grondstromen over uit parlementaire initiatieven, het regeerakkoord en de resultaten van inspraak. Desondanks bevat het plan een aantal nieuwe zaken zoals het thema leeftijdsdiscriminatie. Dit thema sluimerde al in de VAPH-sector, maar naarmate personen met een handicap ouder worden, wordt dit een maatschappelijk thema. Een ander thema dat aan belang wint is palliatie, levenseinde en een transparante politiek in elke voorziening. Daarnaast is er het Woonzorgdecreet van 13 maart 2009 dat een nieuwe visie op wonen voor senioren introduceert. Die nieuwe visie veronderstelt een aangepast ruimtelijk beleid. Ten slotte is er een afzonderlijk plan over dementie, en worden de senioren een nieuwe doelgroep in de suïcidepreventie.

Capaciteit, kwaliteit en betaalbaarheid van zorg zijn uitdagingen. De minister beaamt dat aangepast wonen alle kansen moet krijgen. Er zijn talrijke parameters die een idee geven van de toekomstige behoeften. De vertaling daarvan naar beleid wordt een debat over programmatie, middelen en spreiding. Er is een duidelijke link met de federale ziekteverzekering. Er zijn twee manieren om de toekomstige behoeften te programmeren. Wie enkel en alleen cijfers uit het verleden extrapoleert, zal al gauw afgeschrikt worden door de verwachte kosten. Daartegenover staat echter dat de senior van nu en morgen wellicht andere zorgbehoeften heeft. De vermaatschappelijking van de zorg wordt een belangrijk element in dit debat. Het wordt zaak voor het beleid om daar creatief mee om te springen.

In 2011 worden middelen vrijgemaakt voor uitbreiding (van onder meer de lokale dienstencentra). De begrenzing van de factuur voor de residentiële ouderenzorg wordt een onderdeel van het toekomstige decreet Sociale Bescherming. Daaraan zal een debat over de randvoorwaarden vooraf moeten gaan, waarbij de commissie zeker betrokken zal worden.

Er zijn vragen gesteld over de manier waarop de sector betrokken wordt. De minister geeft het voorbeeld van een debat over kwaliteit in woonzorgcentra. Woonzorgvoorzieningen worden aangemoedigd om inspraak en betrokkenheid van de bewoners te organiseren.

De minister beaamt dat de lokale besturen een belangrijke rol te vervullen hebben, maar voegt daar onmiddellijk aan toe dat het Vlaamse niveau vaak op de lokale autonomie botst. Het is vaak zaak te faciliteren, aandacht te vragen voor of een context te bieden. Er wordt in overleg met alle betrokkenen werk gemaakt van een degelijke basis voor het besluit van de Vlaamse Regering over het lokaal ouderenbeleid, dat een belangrijke rol zal vervullen.

De aandachtspunten op het vlak van mobiliteit hebben heel wat praktische consequenties. Na een evaluatie van de mindermobielen centrales zal gestreefd worden naar een eenduidig kader. Op het vlak van wonen benadrukt de minister het belang van de vzw Enter en de regionale dienstencentra.

Actoren als de OCMW's, mutualiteiten of de dienstencentra spelen een belangrijke rol om te vermijden dat zorgnoden verborgen blijven. Er worden reeds talrijke initiatieven genomen om eenzaamheid tegen te gaan. De minister vermoedt dat er grote verschillen zijn tussen grote steden, provinciesteden en plattelandsgemeenten.

Er is vraag naar een uniforme zorgscore voor thuiszorg en intramurale settings. Er wordt nagedacht over een premodule op de BelRAI, waardoor uit verschillende invalshoeken met een gelijk scoresysteem wordt gewerkt. Het systeem mag tegelijk niet te eenzijdig medisch zijn waardoor zelfredzaamheid in rekening kan worden gebracht. Dat systeem moet ook gelinkt worden aan de zorgverzekering en de rechtstreekse toegang tot rechten faciliteren.

De media moeten meer aandacht besteden aan thema's die relevant zijn voor senioren. De minister neemt daartoe initiatieven.

De toegankelijkheid van de omgeving is een belangrijk thema. Veel lokale besturen zijn bezig met woonzorgzones. Het wordt zaak alle lokale besturen daarvan bewust te maken.

In de projectoproepen voor Flanders' Care wordt aandacht gevraagd voor ICT. De minister waarschuwt wel tegen de illusie dat ICT diepmenselijke problemen als vereenzaming zal oplossen. Daarnaast is nabijheid een belangrijk aspect in een zorgrelatie. Innovatie in het kader van zorg is veel meer dan technologie. Aan de discussie over het gebruik van technologie om te vermijden dat dementerenden hun woning verlaten, zit een belangrijk ethisch aspect.

Mevrouw *Mieke Vogels* vreest een ongewenst neveneffect: over de televisie communiceren met een zorgbehoevende is in de eerste plaats bedoeld voor de zielsrust van de familie. Voor een zorgbehoevende is communiceren van op afstand geen alternatief voor een bezoek.

Minister *Jo Vandeurzen* zegt dat een oproep is gelanceerd voor de projecten Wonen-Welzijn. Hij is het eens met de opmerking dat in de eerste plaats in de diepte gewerkt moet worden. Het kan niet zo zijn dat beide beleidsdomeinen elkaars taken vervullen.

Wat mevrouw De Waele zegt over successierechten, is maar één aspect van een veel bredere discussie, die op federaal niveau gevoerd zou moeten worden: de actualisatie van het erfrecht. De maatschappelijke realiteit is grondig gewijzigd, bijvoorbeeld door de talrijke anders/nieuw samengestelde gezinnen.

De lopende acties in het kader van valpreventie zijn in de eerste plaats gericht op 60-plussers, eerder dan op 80-plussers. Het idee is dat men zo vroeg mogelijk oog moet hebben voor dit probleem. Het is de bedoeling dat iedereen die in contact komt met thuiswonende senioren (huisarts of thuisverpleger) over expertise beschikt.

De minister beaamt dat de doelgroep voor woningaanpassingen ruimer moet. Een belangrijke stap in die richting is de evaluatie van de premies.

Mevrouw *Vera Van der Borgh*t mist in het Vlaams Ouderenbeleidsplan een aantal zaken dat reeds is aangekaart in het Vlaams Parlement. Ze verwijst naar de opmerkingen van de heer Crombez over de rusthuisfactuur. Ze stelt de vraag waarom senioren die verblijven in een rusthuis (vzw's of OCMW-rusthuizen) dat bouwt met VIPA-subsidies meer betalen dan senioren in een private voorziening die zonder VIPA-subsidies bouwt. Vzw's en OCMW-rusthuizen krijgen animatiesubsidies. Private rusthuizen niet, ook al is de animatiefunctie overal verplicht. De spreekster vraagt daarover een objectief debat. Het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014 had daartoe de aanzet kunnen geven.

De spreekster zegt uit de kijken naar de plannen waarin de grote lijnen worden geconcretiseerd.

De heer *Tom Dehaene* antwoordt dat een aantal van die plannen reeds besproken is.

Mevrouw *Veerle Heeren* herhaalt dat het zaak zal zijn een en ander van nabij te monitoren, en alle bevoegde ministers alert te houden.

Tom DEHAENE,
voorzitter

Vera VAN DER BORGHT
Veerle HEEREN,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

BelRAI	basiseerstelijnschaal Resident Assessment Instrument
ICT	informatie- en communicatietechnologie
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
rvt	rust- en verzorgingstehuis
VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap
VIPA	Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden